ASPECTE DE EVOLUȚIE ȘI APLICABILITATE A INSTITUȚIEI CONTRACTULUI MATRIMONIAL

EVOLUTION ASPECTS AND APPLICABILITY OF MATRIMONIAL AGREEMENT INSTITUTION

CZU: 347.626.1:347.627.2 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.59**

Valentina CEBOTARI,
ORCID: 0000-0002-0025-214
e-mail: cebotarivalentina63@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *Family relations, as most important values of a nation, were and still remain governed by moral rules of the society, as well as by legal rules. Any legislation change concerning family life is gradually accepted by the subjects of family relation, sometimes in a shorter period of time, sometimes over a longer period of time. Introducing in 2001 in Family Code of the Republic of Moldova the possibility to conclude matrimonial agreement, whereby spouses can govern the power over goods obtained during marriage and in case of divorce, is an innovation over 20 years, that society accept hardly. This article, by brief history, prove benefits that can be obtained by spouses, concluding this matrimonial agreement.*

Keywords: *assets, marriage contract, divorce, husbands,*
Cuvinte-cheie **:** *bunuri, contract matrimonial, divorț, soți.*

INTRODUCERE

După I. Kant valorile sunt datoria de a proceda într-un anumit fel, ales benevol de personalitate, aceasta fiind o opinie obiectivă absolută. Un alt savant G. Rikkert definește valoarea ca fiind o importantă obiectivă și subiectivă și care se află în afara subiectului și obiectului, dar îl influențează și, puterea influenței asupra subiectului se reflectă în apreciere[1, p .91].

Z. Freid subliniază că valorile sunt proiecția orientată în lumea exterioară a psihologiei.Iar mai mulți dintre savanți sub noțiunea de valori înțeleg tot ceea ce contribuie la binele obștesc. Aici se au în vedere valori de diferit interes cum ar fi: lucruri, evenimente, calități, idei, motive necesare oamenilor pentru satisfacerea nevoilor materiale și spirituale legate de dezvoltarea normală și legitimă a societății[2,p.335].

Vorbind despre valori este cel mai potrivit de a le descrie conținutul prin prisma capacității de a satisface necesitățile individului. Cu toate că această latură nu este absolut unică , deoarece mai există și alte valori cum este altruismul, prioritatea binelui comun față de cel privat. Acestea din urmă nu satisfac interese private dar unii oameni se conduc de ele.

Se mai spune că valoare este ceea ce provoacă în sine gândirea pozitivă, binele, bunăstarea, folosul, importanța, închipuirea despre datorie.

Având o natură ideală valorile nu depind de necesitățile omului, nu sunt importante pentru a atinge careva scopuri, dar sunt necesare pentru existența societății în general și a omului în particular.

Valorile nu sunt subiective, ele sunt obiective, foarte necesare și servesc drept temei pentru normele legislative.

Valorile unui popor au fost și rămân importante pentru identificarea acestuia, pentru continuitatea existenței și pentru fericirea fiecărui om. În acest context valorile familiale au o deosebită importanță, deoarece cuprind nu doar o ramură de drept ci întreaga populație. Familia este cea mai importantă valoare tradițională care asigură reproducerea neamului omenesc, educația copiilor, a generației noi, susținerea sănătății fizice a membrilor societății, îngrijirea bătrânilor, îmbogățirea spirituală pentru protecția psihologică și susținerea morală, cât și transmiterea valorilor către următoarele generații. Cea mai mare parte a valorilor familiale au un caracter personal, de încredere, de durată, fără echivalent, variate, în continuă dezvoltare, având un specific al apariției acestora și subiecți speciali.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Natura relațiilor familiale determină norme juridice dispozitive în legislație, care nu dictează comportamentul subiectului dar îi dă posibilitatea de a alege acel comportament, în limitele nu doar a legii ci și a moralei societății.

În mecanismele de reglementare a relațiilor de familie un rol specific îl au nu doar normele juridice ci și diferite acte juridice individuale, cum ar fi: hotărâri ale autorității tutelare privind instituirea tutelei sau privind ordinea de participare a părintelui care locuiește separat de copil la educația acestuia, acte notariale cum sunt contractul matrimonial, contractul privind plata pensiei de întreținere, încheierea privind divorțul prin consimțământul soților, determinarea domiciliului copilului minor după divorț, participarea părintelui care locuiește separat de copil la educația acestuia, partajarea bunurilor soților, înstrăinarea bunurilor ce aparțin minorilor, acceptarea și renunțarea la succesiune, etc.

Un instrument util pentru viața de familie este contractul matrimonial, asupra căruia tindem să ne oprim în acest articol pentru a sublinia necesitatea acestuia în lumea contemporană.

Rădăcinile apariţiei contractului matrimonial se trag încă din Grecia şi Roma Antică, unde bărbatul şi femeia, înainte de a forma o familie, încheiau o convenţie în care determinau o anumită formă de reglementare juridică a relațiilor matrimoniale, astfel, relațiile familiale și raporturile dintre viitorii soți cum ar fi obligațiile, îndatoririle, angajamentele, problemele de moștenire erau stabilite în contract.

Reglementarea juridică a relațiilor matrimoniale a apărut din cel puțin două motive. Pe de o parte se puteau rezolva mult mai uşor eventualele dispute apărute în cazul unei desfaceri a căsătoriei, iar pe de altă parte autorităţile statului absolutist, dintr-un spirit de echitate şi de grijă faţă de soţie şi copii, aveau tot interesul ca în cazul unui divorţ legea

să-şi spună cuvântul în problemele privind averea şi moştenirea. În condiţiile în care nu exista obligativitatea încheierii căsătoriei, raporturile fiind reglementate printr-un contract civil, este de presupus că părţile înseşi aveau propriul interes în încheierea unor astfel de contracte. Până la urmă acest tip de acte nu urmăreau decât să asigure întărirea menajului, asigurarea protecţiei copiilor din altă căsătorie şi prezervarea drepturilor femeii la decesul soţului [3, p.2].

Legea celor XII table este cea mai veche și importantă lege romană publicată în forum pentru ca poporul să aibă posibilitatea de a cunoaște normele juridice în vigoare. Astfel, în 451 i.e.n s-a format o comisie compusă din 10 persoane ce aveau sarcina să codifice obiceiurile juridice, în rezultatul codificării normele de drept cuprizând întreaga materie a dreptului public și privat fiind publicate pe 12 table de bronz. În domeniul dreptului privat, legea cuprinde, în principal dispoziții, cu privire la regimul proprietății private, la organizarea familiei, la succesiuni[4 p.29].Ea conținea norme ce permiteau evitarea efectelor dure ale căsătoriei sub forma autorității soțului și avea la bază egalitatea soților și libertatea divorțului.

În România, lipsesc informații cu privire la familie și căsătorie în vechiul drept românesc, deoarce acest drept era mai mult unul nescris.

Legiuirile apărute în secolele XVI-XVII fac numeroase referiri la familie, majoritatea acestora însă fac trimitere la texte împrumutate din legislația bizantină. Una dintre ele este *Pravila lui Matei Basarab,* o culegere de legi tipărită în 1652 la Târgoviște. Întrucât tipărirea s-a făcut cu aprobarea autorităților bisericești competente, ea a devenit corpusul oficial de legi al Bisericii române de Răsărit, fiind aplicată în viața socială a vremii. Se distinge prin abordarea drepturilor și obligațiilor clerului de mir, ale călugărilor, problemelor referitoare la familie, căsătorie, judecată bisericească, a chestiunilor teologice, liturgice, obiceiurile de drept. Totodată ea face referire, atât la actul căsătoriei, cât şi la modalitatea în care era reglementat eventualul litigiu al bunurilor în cazul unui divorţ [5.p.62].

Îndatoririle soților sunt reglementate de asemenea în *Codul lui Calimach*, cod civil al Moldovei care în 1833, a devenit o necesitate și a fost publicat în limba română. Codul a apărut mai întâi în limba greacă din anumite considerente, cum ar fi : judecătorii și înalții dregători ai țării cunoșteau limba greacă, iar apoi faptul că în această limbă domnitorul putea să-l prezinte mai bine peste hotare. În ce privește familia, se fac referiri privitoare la logodnă, zestre, cununie, al înţelegerii dintre cele două familii cu privire la căsătorie și daruri.

Codul lui Calimach mai face referiri şi la recăsătoria soţilor divorţaţi din vina unuia sau a ambilor soţi, într-o astfel de situaţie legea prevedea să se realizeze un nou contract, „o nouă consimţire din partea părinţilor, o nouă celebrare a căsătoriei însoţită de noi contracte de zestre şi contrazestre” [5.p.63].

Aceleași idei de reglementare a raporturilor de logodnă și căsătorie le găsim și în *Codul Caragea* apărut în Ţara Românească la începutul secolului al XIX-lea, urmat de Codul Civil român din 1864. Cel din urmă stabilea ca regim matrimonial legal regimul

separației de bunuri, (situație întâlnită la vremea respectivă în Italia și în alte țări europene). Acest regim matrimonial se aplica ori de câte ori soții nu-și alegeau un altul prin contract de căsătorie [6.p.4].

Istoria dezvoltării oricărei societăți își pune amprenta și pe legislație. Este exemplul României care din 1954 și până în 2011 nu a mai avut o reglementare a contractului matrimonial, deoarece Codul familiei stabilise un singur regim matrimonial obligatoriu pentru toate familiile, regimul comunității de bunuri a soților. La intrarea în vigoare a noului Cod civil în 2011 s-a revenit la posibilitatea reglementării raporturilor dintre soți prin încheierea convenției matrimoniale.

Aruncând o privire asupra legislației din Franța constatăm că până în sec. XVI existau doar regimuri legale: de comunitate şi dotal. La începutul secolului al XVII-lea în societate apare tendinţa de a se considera că regimurile legale nu sunt imperative sau prohibitive, ci se poate deroga de la ele prin convenţii particulare.

O deosebită importanță acordată organizării familiei a fost Codul lui Napoleon din 1804, care a instituit regimul comunității matrimoniale ca şi regim legal în întreaga Franţă, permiţând totuşi soţilor să adopte un alt regim matrimonial sau să modifice regimul legal prin diverse acorduri speciale. Codul Civil francez, este mai mult decât un conglomerat de norme care reglementează buna desfăşurare a vieții sociale din Franța, fiind considerat o culegere de acte normative care a servit drept inspirație legiuitorilor din diverse colțuri ale lumii, aceştia preluând o mare parte din instituții de drept cuprinse în acel cod în legislația propriilor state.

În Republica Moldova**,** după cum am menționat anterior, contractul matrimonial a apărut la începutul sec. XXI legiuitorul moldav împrumutând normele statelor străine privind contractul matrimonial. Implimentarea acestui contract în viața socială este disproprționat în raport cu numărul divorțurilor și a litigiilor privind partajarea de către soți a bunurilor comune.

În condițiile migrației populației Republicii Moldova și a integrării europene încheierea unui contract matrimonial, bazat pe tradițiile naționale și a legislației în vigoare poate fi o garanție a respectării drepturilor și îndeplinirii obligațiilor dintre soți. Iar dacă suntem în prezența unei căsătorii cu un cetățean străin sau apatrid legea permite soților să aleagă legea statului unde își are domiciliul unul dintre ei. Este de menționat că în străinătate semnarea unui contract matrimonial este o normă la încheierea căsătoriei, spre deosebire de Republica Moldova unde oamenii încă sunt sceptici în privinţa contractului matrimonial. Ţinând cont că anual se înregistrează în jurul la 20 mii de căsătorii și 50 la sută din ele se destramă destul de repede, numărul de contracte matrimoniale încheiate este de circa cinci la sută din numărul căsătoriilor înregistrate. Lipsa de răspundere față de problemele care pot apărea în familie și pe care o manifestă soții la început de cale, deseori este foarte grea și costisitoare la desfacerea căsătoriei.

CONCLUZII

Cele menționate se finisează cu **concluzia** potrivit căreia existența unui contract matrimonial, nu numai că ar fi dăunătoare căsătoriei , ci din contra, ar putea scuti foștii soți de litigii îndelungate și costisitoare material și moral și ar duce la menținerea unei relații civilizate în folosul copiilor rezultați din căsătoriile desfăcute.Practica notarială din țară le permite soților sau viitorilor soți să obțină informația necesară privind modul de încheiere, modificare şi reziliere, precum şi temeiurile de încetare şi declarare a nulităţii contractului matrimonial. Ei au o multitudine de opțiuni, cum ar fi: modificarea regimului legal al proprietăţii comune, stabilirea că toate bunurile dobândite de fiecare dintre soţi în timpul căsătoriei sunt proprietate personală a soţului care le-a dobândit, soții sunt în drept să determine drepturile şi obligaţiile privind întreţinerea reciprocă şi modul de participare a fiecăruia la veniturile obţinute de fiecare dintre ei şi la cheltuielile comune, indicarea bunurilor ce vor fi transmise fiecăruia dintre soţi în caz de partaj , inclusiv sancţiuni patrimoniale pentru soţul vinovat de desfacerea căsătoriei. Totodată, există și limite la încheierea contractului matrimonial cum ar fi: clauze ce ar afecta dreptul lor de adresare în instanţa judecătorească pentru aranjarea relaţiilor personale dintre ei, inclusiv a drepturilor şi obligaţiilor dintre ei şi copiii lor și altele.

REFERINȚE

1. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. Москва: Республика, 1998
2. Bainham A. Family Law in a Pluralistic Society // Journal of Law and Society. 1995. № 23
3. Ghiță E. Aspecte juridice privind relaţiile matrimoniale în oraşul Arad în secolul al XVIII-lea. MPRA Paper 27610, University Library of Munich, Germany, p.2.
4. Тархов В.А. Римское частное право. Издание второе, исправленное и дополненное.-Черкеск. ПУЛ.1996. стр.29.
5. Brie M. Familie și societate în Nord-Vestul Transilvaniei (a doua jumătate a secolului XIX-începutul secolului XX), România, Universitatea din Oradea, 2008.pag.62
6. Crăciunescu C. M. Regimuri Matrimoniale. Bucureşti: All Beck, 2000, p.4.